

no dubta res», *Curial* (NCL. II, 251), *DAG*. (Igualada). *Fortíssim*: un dels més antics casos d'adopció de la desinència llatina (tornada sufix) de superlatiu manllevats pel català, molt possiblement el més antic, que ja trobem en el S. xv, no sols en el *Liber Eleg.* de Joan Esteve sinó sovint en JoMartorell: «considerant com lo Rey moro sia home fortíssim e de gran ànimo --- no seria cosa condecet ne justa que ell entràs en camp clos ab un tan fortíssim home com és lo Rey moro ---», «aquest era un cavaller fortíssim, que en sa viril joventut havia esperimentada molt la sua nobla persona en lo exercici de les armes», «seguí's après que lo gran rey de Canària, jove fortíssim, ab la viril inquieta joventut, de nobles speranças guarnida ---» (Ag. I, 46-47, 13, 22, etc.). *Fortivol* no deu haver existit: els casos que se citen de *fortivolment* són evidents errors de lectura per *forçivolment*.

Fortor [Llull], allí i en Eiximenis solament es refereix a la fortesa o acció digestiva forta del vi i en general a la intensitat d'efectes sensibles (*fred* i anàlegs): «Nohé quant se embriaguà no conexia encara la *fortor* del vi, com ell fos lo primer hom que anc plantà vinya», Eiximenis (*Terc.*, cap. 23), i amb aquesta acc. ha restat només en el P. Val. i a les Illes, però en cat. central i a tot el Princ. (no sols cat. occ., *AlcM*) ha pres el sentit de flaire forta i més o menys desagradable; 4 la nova acc. no es documenta fins al Lab. de 1839, però l'usen ja els escr. Renaix.: «per la *fortor* de la rehina conegué en Perot que s'endinzava pels pins», Pons Mass. (*Trascant*, 16); «un turó que centúries guardarà 'l nom / del comte que n' devalla, fet un lleó, / fallaires lo segueixen, aufrans i corbs, / que ja de carn humana senten *fortor*: / lo comte diu al veure'ls: —n'hi haurà per tots», Verd. (*Canigó* v, v. 110). Per l'Oest aquest mot i acc. ultrapassen els límits de la llengua fins a l'alt Aragó central, i allí també en forma verbal: *fortéa mucho*, se *siente una fortór...* (Torla, 1965). *Fortosa*, argot.

Afortir ross. s'usa amb significats semblants als de l'oc. ant. *afortir* «assurar, afirmar; donner du courage ---», *PDPF*, especialment *s'afortir* 'entestar-se, entossudir-se' (Ant. Cayrol, *Cont. Cerd.*, el glossa «enfortir, encoratjar, entestar»); *afortidament*.

Confortar [fi S. XIII], del ll. tardà CONFORTARE id.: «no erraria neguna setmana que no enviàs pertreyt a la ost de civada e de farina, e de gallines e de cabrits e de raïms, sí que ns refrescaria la ost e la ns confortaria», Jaume I (Ag., 116); «benauyrats són aquells qui ploren car éls seran confortats» (*Libre de Vices e Virtuts*, probablement S. xiv, *DBal.*); en llatí fou estrany a la llengua clàssica, però apareix en alguns autors medicals i sobretot autors cristians, ja en la Ítala, sovint en Sant Agustí i freqüentíssim en la Vulgata (una seixantena d'exemples): 5 és, doncs, un llatí del llatí eclesiàstic a les llengües romàniques, on, però, a penes és antic, fora de la nostra, més que en occità i francès (no estrany però poc corrent al castellà, on mostra una reveladora pobresa de derivats, si bé ja hi apareix en Berceo), i des del francès passà nodridament a l'angl. *to comfort*.

De *confortar* és derivat *confort*: «levàs un menoret e dix: per tal que major anagament e major *confort* n'aja lo rey e vosaltres, diré-us una visió que veé un frare nostre», Jaume I (Ag., 405); «la sua salutació és ma companyia e mon conort e *confort*», Llull (*Blanq.* II, 33.18, com mostra també el clímax, és, més que el mer *conhort* 'consol', exaltament i enal·liment moral); «Sényer, Déus és sperança, companyia e *confort* de mon coratge», id. (*Merav.*, Ag. I, 6); l'obra mestra de Cerveri de Girona acabava, sembla, amb la forta càrrega emotiva dels mots: «Sényer Déus, mon *confort*! / Jhesuchrist nos aport / al goig de Paradís!» (versos finals del *Sermó*, veg. la nostra edició crítica).

Confortable adj. en l'accepció 'còmode, ple de comoditats' és un anglicisme (< *comfórtable*), ja usual a la segona meitat del segle passat, però en el primer quart del present servava encara fort regust foraster (més encara *confort* 'comoditats', que tot just després va començar d'usar-se). *Confortació*, *confortador*; *confortament*; *confortant*, *confortatiu*; *reconfortar* [*DOrt.*, no Lab. ni Vogel], *reconfortant*, *reconfort*.

Contrafort, sembla haver-se introduït com a terme de sastreria [«en los vestits, *entretela*, pannus interpositus telá intermediá; *possar contrafortis als vestits*, Belv.] i de fortificació [fi S. XVIII: «un molt gros torreó a un cantó de dita torre de Pinós o dels Srs. Marquesos de Barbarà, a la part de mar, per defensa dels moros de la costa, haver-t-n' diferentas altres, ab sos *contraforts* y atalayas, en seguida de la carretera de la Marina», B. de Maldà (*Excursions*, p. 115), imitat del fr. *contrefort* [S. XIII]: «pilier servant d'appui à un mur qui supporte quelque charge», *les contreforts d'une voûte*, d'on modernament 'serra secundària de muntanyes', acc. en què es pren també en català des de fi del S. XIX (Guies Osona, Font i Sagué), eliminant cada cop més el lleig castellanisme *estribació*].

Enfortir [Llull]: «si tu, fill, est temptat per ira, corre a fortitudo --- tro que sia venguda caritat, justícia, e prudència, qui *enfortesquen* ton coratge», P. e S. *Intenció*, 347.6; *enfortiment*, *enfortidor*; +*enfort* pall. m. «reforç que es fa a les vores del riu per defensar-lo, que no s'esllavissin», Esterrí de Cardós (1934), i a Àreu (1933) em donaren *amfórt* (*amf*) com a resposta de 'resclosa'. *Enfortegar*. *Enforteir*. *Refort*.

CPT.: *Fortment* [S. XIII supra] adv. usadíssim en la llengua antiga: «los sarrains s'escridaren una peça, e *fortment*», Jaume I (Ag., 98); Llull (*Doctr. Pu.*, 144, 145, 155 i passim); «com la bella Agnès véu axí *fortment* congoxar a Tirant, dix ---», JoMartorell (Ag. I, 178), i alguna vegada *fortsment* (cf. supra el *forts* predicatiu de Llull, usat adverbialment per Eiximenis): «forçar e destrè<n>yer *fortsment* e destreta», a. 1352 (CaCandi, *MiscHiCat.* I, 44); continuà usant-se *fortment* en els segles baixos (*Vocab. Cat-alemany* de 1502, § 217), pseudo-Boades (*DBal.*), i en la Renaix. no s'antiquà del tot aquesta forma, i encara apareix en Maragall (tan poc amic d'arcaïsmes àdhuc en poesia): *fortment* gravada du en sa sang encesa / --- / semblant a